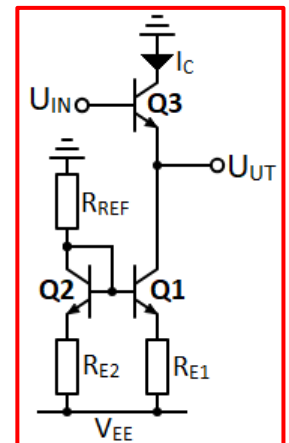

3.4 - Emitterföljaren

1. Du har en emitterföljare till höger. Transistorernas Earlyspänning kan antas ligga på 100 V. Matningsspänningen V_{CC} / V_{EE} är satt till ± 50 V. Kollektorströmmen I_{CQ} skall sättas till 0,5 mA i vilopunkten.
  - a) En BJT-strömspegel är placerad i emittern. Dimensionera strömspegelns emitterresistorer $R_{E1} - R_{E2}$ för att hålla emitterföljaren temperaturstabil. Ett spänningsfall runt 220 mV kan användas, vilket medför en emitterfaktor EF runt 10.
  - b) Dimensionera referensresistor R_{REF} för en kollektorröm I_{CQ} på 0,5 mA i vilopunkten.
  - c) Rita småsignalschema och beräkna emitterföljarens förstärkningsfaktor G samt in- och utresistans R_{IN} samt R_{UT} . Anta att samtliga BJT-transistorer innehar en strömförstärkningsfaktor h_{FE} på 100.

Emitterföljare.

2. Differentialförstärkaren till höger skall dimensioneras för kollektorströmmar I_{C1Q} samt I_{C2Q} på 1 mA var i vilopunkten. Matningsspänningen V_{CC} / V_{EE} är satt till ± 15 V. Transistorernas Earlyspänning U_A kan antas ligga på 100 V.

a) Dimensionera emitterresistorer $R_{E1} - R_{E3}$ för att öka GE-stegets temperaturstabilitet, samtidigt som spänningsfallet över dem inte begränsar utsignalernas toppvärde allför mycket. Återigen kan ett spänningsfall runt 220 mV anses vara lagom, vilket medför en emitterfaktor EF runt 10.

b) Placera ytterligare emitterresistorer i den enkla strömspegeln (transistor Q3 samt Q4) via ovanstående tumregel. Uppskatta strömspegeln utresistans r_o då emitterresistorer används via dess emitterfaktor EF.

c) Förklara varför en kaskadkopplad strömspegel placeras mellan emitterarna på transistor Q1 och Q2. Förklara förhållandet mellan denna strömspegels utresistans $r_{o,CM}$ och påverkan på Common Mode-signaler. Rita också småsignalschema för denna strömspegel och beräkna utresistansen $r_{o,CM}$.

d) Placera emitterresistorer i den kaskadkopplade strömspegeln (transistor Q5 – Q8). Låt spänningsfallet över dessa resistorer hamnar tio gånger högre än för resterande emitterresistorer, alltså ca 2,2 V, vilket medför en emitterfaktor EF runt 100.

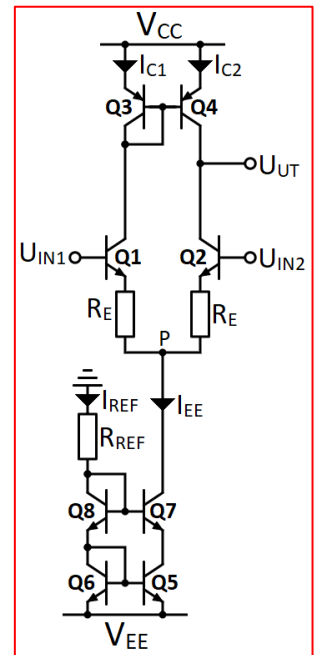
Tips: Kom också ihåg att strömmarna I_{EEQ} samt I_{REFQ} som flödar genom den kaskadkopplade strömspegeln är dubbelt så höga i vilopunkten jämfört med kollektorströmmarna I_{C1Q} samt I_{C2Q} .

e) Uppskatta den kaskadkopplade strömspegeln utresistans $r_{o,CM}$ när emitterresistorer används. Genomför uppskattningen via dess emitterfaktor EF, som nu ligger omkring 100.

f) Rita differentialförstärkarens småsignalschema i både *Differential Mode* samt *Common Mode* och beräkna GE-stegets differentialförkning G_{DM} , Common Mode-förstärkning G_{CM} samt CMRR. Visa tydligt varför G_{DM} och G_{CM} skiljer sig avsevärt via begrepp såsom virtuell jordpunkt.

Tips: Ersätt den kaskadkopplade strömspegeln med en resistans R_{EE} i småsignalschemat. Ersätt den enkla strömspegeln (transistor Q3 – Q4) med en resistans r_o .

g) Uppskatta differentialförstärkarens in- och utimpedans Z_{IN} samt Z_{UT} i *Differential Mode*.

Differentialförstärkare

Obs! Genomför endast en av nedanstående uppgifter!

Labbuppgift - Alternativ I:

3. GE-steget till höger skall användas för att driva en högtalare (med en en buffer dem emellan).

GE-steget skall innehålla följande parametrar:

Matningsspänning: $V_{CC} = 15\text{ V}$

Kollektorström i vilopunkten: $I_{CQ} = 0,5\text{ mA}$

Frekvenser under det hörbara området (20 Hz – 20 kHz) skall dämpas.

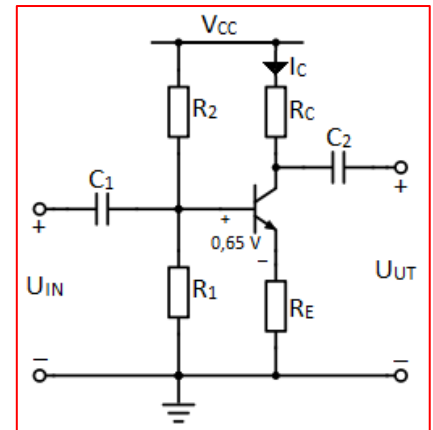
- a) Dimensionera kollektorresistor R_C , emitterresistor R_E samt resistorer R_1 och R_2 i spänningsdelaren för så höga utsignalen U_{UT} som möjligt utan klippning.

Se till dimensionera resistorer R_1 och R_2 så att spänningsdelarens impedans $R_1 // R_2$ är minst tio gånger lägre än GE-stegets inimpedans $(R_E + 1 / g_m) * h_{FE}$, även i värstafallscenariot (då h_{FE} är ca 50).

- b) Dimensionera avkopplingskondensatorer C_1 och C_2 för att dämpa frekvenser under det hörbara området (20 Hz – 20 kHz).

OBS! Ha i åtanke att dämpningen på frekvenser som överstiger eller är lika med 20 Hz skall vara (i princip) obefintlig. Därmed måste brytfrekvensen f_c anpassas efter detta!

- c) Verifiera er krets i LTspice via mätningar i vilopunkten, utan avkopplingskondensatorerna. Se till att viloströmmen I_{CQ1} hamnar runt 0,5 mA.
- d) Rita småsignalschema och härled en formel för GE-stegets förstärkningsfaktor G med valfri småsignalmodell. Uppskatta sedan förstärkningsfaktorn G .
- e) Emitterresistor R_E innehar en viktig funktion i GE-steget, främst för temperaturstabilitet. Förklara denna funktion. Ange också en nackdel med R_E . Genomför nödvändiga modifikationer för att GE-steget skall innehålla god temperaturstabilitet, samtidigt som nackdelen med R_E elimineras vid hörbara frekvenser (växelström). Vad blir nu förstärkningsfaktor G vid hörbara frekvenser?
- f) Härled formler och beräkna GE-stegets totala in- och utimpedans Z_{IN} samt Z_{UT} vid hörbara frekvenser. Notera att inimpedansen Z_{IN} består av både spänningsdelarens impedans samt GE-stegets inimpedans.

GE-steg.

Labbuppgift - Alternativ II:

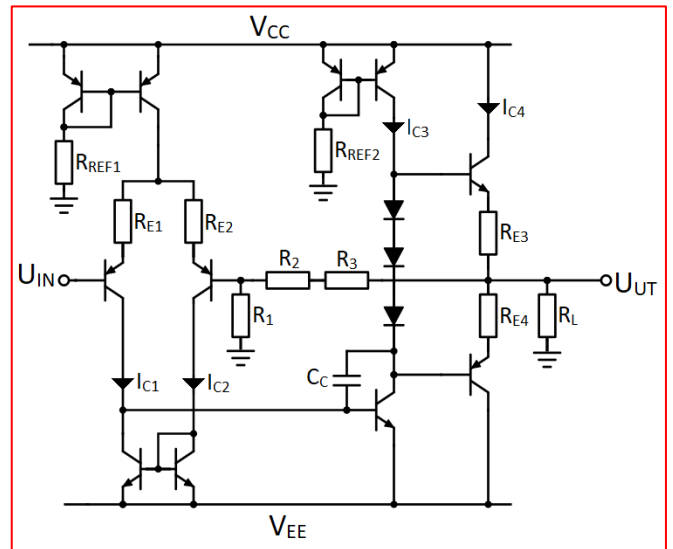
4. Skelettkretsen till en enkel OP-förstärkare med ett klass-AB slutsteg visas till höger. OP-förstärkaren skall kunna driva en last R_L på $8\ \Omega$.

Matningsspänningen V_{CC} / V_{EE} skall sättas till $\pm 15\text{ V}$. Closed-loop-förstärkningsfaktorn G_{CL} , alltså förstärkningsfaktorn med negativ återkoppling, skall sättas till en faktor 20.

Closed-loop-förstärkningsfaktorn G_{CL} kan approximeras med följande formel:

$$G_{CL} = \frac{R_1 + R_2 + R_3}{R_1},$$

där $R_1 - R_3$ är resistorerna i spänningsdelaren.

Skelettkrets till en enkel OP-förstärkare med ett klass-AB slutsteg.

- Dimensionera resistorer $R_1 - R_3$ i spänningsdelaren för en closed-loop-förstärkning G_{CL} på 20. Strömmen genom spänningsdelaren skall sättas mellan 0,5 - 1 mA vid maximal utsignal U_{UT} .
- Dimensionera referensresistor R_{REF} för kollektorströmmar $I_{C1Q} - I_{C2Q}$ på 1 mA genom differentialförstärkaren i vilopunkten.
- Dimensionera referensresistor R_{REF2} för en kollektorström I_{C3Q} på ca 15 mA genom spänningsförstärkaren i vilopunkten.
- Dimensionera emitterresistorer $R_{E3} - R_{E4}$ för en kollektorström I_{C4Q} på ca 100 mA genom slutsteget i vilopunkten.
- Förklara vad Millerkondensatorn C_C har för funktion i OP-förstärkaren via begrepp såsom oscillation, Millereffekt samt förstärkningsfaktor. Välj ett lämplig värde på denna kondensator för att uppfylla dess funktion.
- Konstruera kretsen i LTspice och testa dess funktion. Se till att OP-förstärkaren utan problem kan driva en högtalare på $8\ \Omega$ för en insignal U_{IN} med en amplitud $|U_{IN}|$ på 0,5 V och en frekvens f på 1 kHz.
- Uppskatta OP-förstärkarens open-loop-förstärkningsfaktor G_{OL} , alltså förstärkningsfaktor utan återkoppling. Inga småsignalscheman behöver ritas ut. Rita sedan upp OP-förstärkaren som ett regelsystem och beräkna sedan den exakta closed-loop-förstärkningsfaktorn via en återkopplingsfaktor K på 1 / 20.
- Uppskatta OP-förstärkarens inimpedans $Z_{IN,OL}$ (på plusingången) utan återkoppling. Inget småsignalschema behöver ritas ut. Uppskatta sedan inimpedansen $Z_{IN,CL}$ vid användning av negativ återkoppling.
- Uppskatta OP-förstärkarens utimpedans $Z_{UT,OL}$ i olastat tillstånd, utan återkoppling. Inget småsignalschema behöver ritas ut. Uppskatta sedan utimpedansen $Z_{UT,CL}$ vid användning av negativ återkoppling, återigen i olastat tillstånd.
- Beräkna effektivvärdet för effektutvecklingen P_L samt strömmen I_L som flödar genom högtalaren vid maximal utsignal U_{UT} . Anta att U_{UT} kan uppgå till V_{CC} / V_{EE} .
- Beräkna OP-förstärkarens totala effektförbrukning P_{TOT} i i vilopunkten, i olastat tillstånd. **Tips:** Använd effektlagen:

$$P_{TOT} = (V_{CC} - V_{EE}) * I_{TOT},$$

där I_{TOT} är summan av samtliga strömmar i OP-förstärkaren i vilopunkten.

OBS! Räkna inte med strömmen genom spänningsdelaren (resistor $R_1 - R_3$).